

Asia: VN/2166/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (opintosetelikokeilu)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Opetushallitus kiittää mahdollisuudesta lausua esitysluonnoksesta.

Ehdotetun opintosetelin tarkoituksena on tukea ja nopeuttaa nuorten siirtymää korkeakoulutukseen mahdollistamalla maksuton tutustuminen korkeakoulujen eri koulutusaloihin tai eteneminen yhden alan opinnoissa ennen tutkinnonsuoritusoikeutta. Opintosetelikokeilun tarkoituksena on näin vähentää nuorten kokemaa jatko-opintoihin siirtymiseen ja koulutusalan valintaan liittyvää kuormitusta.

Esitetyn opintosetelin tavoitteena on tukea ja nopeuttaa nuorten siirtymää toisen asteen koulutuksesta korkeakoulutukseen tarjoamalla määräaikainen ja rajattu mahdollisuus osallistua maksutta avoimen korkeakouluopetuksen opintoihin. Ratkaisu vahvistaa nuorten valmiuksia hakeutua korkeakoulujen tutkintokoulutukseen, kun korkeakouluopinnot ja eri koulutusalat tulevat konkreettisesti tutuiksi ennen tutkinto-oikeutta. Avoimen korkeakoulun opintojen perusteella jatko-opintoihin hakeutuminen tulee samalla mahdolliseksi useammille nuorille opintosetelin kattaessa osan vaadittavista avoimen korkeakoulun opinnoista. Korkeakouluille maksettavat avoimen korkeakoulutuksen opintomaksujen lisäksi opiskelijan katettavaksi tulee muitakin kustannuksia, joihin ei avoimen korkeakoulutuksen opintojen tapauksessa myönnetä opintososiaalisia etuuksia. Tällöin opiskelijat joutuvat eriarvoiseen asemaan muun muassa taloudellisen tilanteen, asuinpaikan ja asumisjärjestelyjen perusteella. Opetushallitus pitää tärkeänä, että kaikki korkeakouluopintojen suoritussmallisuudet sekä nivelvaiheen palvelut ja reitit palvelevat yhdenvertaisesti hakeutujia ja opiskelijoita heidän varallisuudestaan, asuinpaikastaan ja asumisen itsenäisyyden tasostaan riippumatta. Niin sanotusta avoimen väylästä ei siis saa tulla liian suurta reittiä korkeakoulutukseen erityisesti ensimmäistä tutkinnonsuoritusoikeutta hakeville vaan koulutusmahdollisuudet on taattava riittävän aloituspaikkamäärän kautta erityisesti yhteishauissa, jotta samalla varmistetaan opiskelijoiden toimeentulon edellytykset jatko-opintojen aikana.

Opetushallitus pitää hyvänä, että opintosetelin myöntämisen edellytyksenä on hakeutuminen korkeakoulujen yhteishaussa. Tämä osaltaan antaa korkeakouluille kannustimen pitää koulutustarjontansa mahdollisimman laajasti yhteishaussa joka selkeyttää korkeakouluopintoihin hakeutumista erityisesti toiselta asteelta valmistuvien näkökulmasta. Opintosetelin kahden vuoden käyttöaika puolestaan kohdistaa vaikutukset nimenomaan toiselta asteelta korkeakoulutukseen siirtymisvaiheeseen ja mahdollistaa opintojen suorittamisen myös muun toiminnan, kuten työn tai asevelvollisuuden, rinnalla. Myös tämä vähentää paineita hakeutumisesta korkeakouluopintoihin ja mahdollistaa opintojen suorittamisen myös vaikkei tavoiteltua opiskelupaikkaa olisi heti saanutkaan.

Opintoseteli oikeuttaisi myös korkeakoulujen antamaan ohjaukseen, joka tukee opintoihin hakeutumista ja niiden suorittamista sekä tutkintoon johtavaan koulutukseen hakeutumista. Opetushallitus pitää tärkeänä, että myös toisen asteen oppilaitoksilla olisi riittävät valmiudet ohjata valmistuvia opiskelijoita opintosetelin käyttöön ja sen tuottamiin mahdollisuuksiin. Samalla korkeakouluilla pitää olla riittävät resurssit antaa ohjausta myös opintosetelin käyttöön ilman, että muu hakijaneuvonta tästä kärsii.

Kokeilussa opintoseteliä voisi käyttää enintään 30 opintopisteen laajuisiin Opin.fi-verkkopalvelussa tarjolla oleviin avoimena yliopisto-opetuksena tai avoimena ammattikorkeakouluopetuksena järjestettäviin opintoihin kahden vuoden kuluessa siitä, kun henkilölle on ensimmäisen kerran syntynyt oikeus opintoseteliin. Opintoseteli myös aktivoitaisiin Opin.fi-verkkopalvelussa ja verkkopalvelu tarkastaisi oikeuden opintoseteliin Opetuksen ja koulutuksen valtakunnallisen tietovarannon ja Opiskelijavalintarekisterin tietojen perusteella. Opintosetelin käyttö osana Opin.fi-verkkopalvelua edellyttää tietojärjestelmäkehitystä ja järjestelmän ylläpitoa. Myös tämä tietojärjestelmäkehitys ja tietojärjestelmien ylläpito on tärkeää huomioida kokeilun taloudellisissa vaikutuksissa ja korkeakouluille opintosetelin myötä tulevassa rahoituksessa. On myös tärkeää, että opintosetelillä tarjolla oleva avoimen korkeakouluopetuksen tarjonta on kattavaa niin korkeakoulujen kuin koulutusalojenkin osalta.

Tällä hetkellä moni ammatillisen tai lukiokoulutuksen järjestäjä ja korkeakoulu tekevät nivelvaiheen yhteistyötä ns. väyläopintojen kautta. Väyläopinnot ja opintosetelikokeilu palvelevat eri vaiheessa olevia nuoria; väyläopinnot suoritetaan toisen asteen opintojen aikana kun taas opintosetelikokeilu kohdistuu nuoriin toisen asteen jälkeen. Nämä kaksi järjestelyä eivät ole päällekkäisiä, vaan ne muodostavat toisiaan täydentävän jatkumon opiskelijan koulutuspolulla ja Opetushallitus näkee tärkeänä, että molempia toimintamalleja kehitetään rinnakkain.

Opetushallitus kannattaa opintosetelikokeilua. Lisäksi Opetushallitus pitää tärkeänä, että kokeilua seurataan ja arvioidaan.

Eronen Mikko
Opetushallitus